

Bez kritiky minulosti není budoucnost

Od počátku devadesátých let minulého století se Německo spolu se svými postkomunistickými sousedy pokouší uzavřít otázku vyhnání německého obyvatelstva z těchto zemí. Snaha přemostit nedostatek porozumění oboustrannou dobrou vůlí nakonec vyústila v jakýsi kompromis. Zúčastněné země respektují skutečnost, že mají na události v některých ohledech různý názor. Shodují se ovšem v tom, že křivdy, jež se staly, náleží minulosti a že je třeba se zaměřit na budoucí spolupráci.

Dnes je zjevné, že toto řešení se neosvědčilo. Neusmířená minulost znovu a znovu rušivě zasahuje do přítomnosti. Ve sporu o Centrum proti vyhánění, jehož zřízení navrhla německá Nadace vyhnanců z vlasti, dostaly neshody mezinárodní rozměry: proti projektu se vyjádřila řada intelektuálů z Německa, středoevropských i dalších zemí.

Zainteresovaní politici i protestující intelektuálové se shodují v tom, že vyhnání Němců z východoevropských zemí bylo důsledkem zločinné politiky nacistického Německa. Je údajně zavrženíhodné z dnešního hlediska a jakékoli vyhánění je třeba odsoudit pro budoucnost.

Jsme přesvědčeni, že tyto dvě zásady je nutné doplnit a opravit. To, že vyhnání Němců z východoevropských zemí bylo podníceno německým terorem, je vysvětluje, ale neospravedlňuje. Bylo v rozporu s evropským pojetím lidských práv a s demokratickými principy už v době, kdy se odehrálo. Proto je zapotřebí je jednoznačně a bez vytáček odsoudit. Pokud se na tom lidé ze zemí, kterých se problém týká, nedokážou shodnout, zůstane ve společných základech evropské jednoty nebezpečná trhлина. A pokud se na tom shodnout dokážou, bude možné o věcech, jako je Centrum proti vyhánění, debatovat podstatně věcněji a méně hystericky, než tomu bylo dosud.

Ohne Kritik an der Vergangenheit gibt es keine Zukunft

Seit Anfang der neunziger Jahre versucht Deutschland, gemeinsam mit seinen postkommunistischen Nachbarn die Frage der Vertreibung der deutschen Bevölkerung abzuschließen. Das Bemühen, den Mangel an Verständigung mit dem guten Willen beider Seiten zu überbrücken, mündete schließlich in einem Kompromiß. Die beteiligten Staaten erkennen an, daß sie diese Ereignisse unterschiedlich beurteilen, stimmen aber auch darin überein, daß das begangene Unrecht der Vergangenheit angehört und sie sich an der künftigen Zusammenarbeit zu orientieren haben.

Diese Lösung hat sich jedoch nicht bewährt. Die nicht bewältigte Vergangenheit greift immer wieder in die Gegenwart ein. Im Streit um das Zentrum gegen Vertreibungen, dessen Errichtung die Stiftung der deutschen Vertriebenen vorgeschlagen hat, erhielten diese Meinungsverschiedenheiten internationale Dimensionen: gegen das Projekt haben sich zahlreiche Intellektuelle aus Deutschland und anderen Ländern ausgesprochen.

Die daran interessierten Politiker wie die Intellektuellen, die ihren Protest äußern, sind sich darin einig, daß die Vertreibung der Deutschen aus den osteuropäischen Ländern die Folge der verbrecherischen Politik des nationalsozialistischen Deutschland war. Vom heutigen Standpunkt aus gesehen und in Zukunft sind Vertreibungen jedoch als unannehmbar zu verurteilen.

Wir sind überzeugt davon, daß man diese beiden Grundsätze ergänzen und berichtigen muß. Die Tatsache, daß die Vertreibung der Deutschen durch den Naziterror hervorgerufen wurde, erklärt sie, aber rechtfertigt sie nicht. Schon damals widersprach sie der europäischen Auffassung der Menschenrechte und den demokratischen Prinzipien. Sie ist daher eindeutig und ohne Umschweife zu verurteilen. Wenn es den Menschen der betreffenden Länder nicht gelingt, darüber Einigkeit herzustellen, bleibt im gemeinsamen Fundament der europäischen Einheit ein gefährlicher Riss. Aber wenn es ihnen gelingt, wird es auch möglich sein, über Angelegenheiten wie das Zentrum gegen Vertreibungen wesentlich sachlicher und weniger hysterisch zu reden, als das bisher der Fall war.